

O IZVORNOM ZNAČENJU IZREKE „NABITI ROGOVE”

Svi znamo da izreka „nabiti robove” znači da je žena svoga muža iznevjerila s drugim muškarcem i da ga je na taj način osramotila. Izvorno značenje ove izreke za današnju svijest nije jasno.

Ta je izreka nastala davno i njezino se izvorno značenje zatrla u tami prošlosti. Ni najstariji primjeri iz književnih djela ne daju pouzdan odgovor, kao ni noviji. Evo nekih djela hrvatskih književnika.

- Ma drugi je pez na mojijeh pleću, a to je žena svojevoljna, žena ka me je učinila od čovjeka jeljenkom s rogami. (M. Držić, „Tripče”, Djela Marina Držića, II izdanje, Stari pisci hrvatski, knj. 7. Zagreb, 1930, str. 173).
- Gdi je žena kurbetina, mora biti muž rogina. (Pavao Ritter Vitezović, „Prijerčnik aliti razliko mudrosti cvitje”, Zagreb, 1703, str. 149.)
- Žena vara muža sa svakim, s kime stigne, a muž je blažen, jer ne vidi ništa, i ponosno krivi šešir na rogovima, koje svi vide i kojima se svi drugi smiju. (I. Kozarčanin, „Sam čovjek”, Zagreb, 1937, str. 197.)
- Katarinčica nabija robove svome suprugu ratniku i njemu, a i Fregattenlieutenant je rogonja... (M. Krleža, „Hrvatski bog Mars”, Zagreb, 1955, str. 255.)

Ovi primjeri, kao i mnogi drugi, potvrđuju da su rogovni simbol sramote iznevjere na muža, ali ne daju odgovor u čemu je izvorno značenje toga simbola.

Pravi odgovor ne doznajemo ni iz stručnih članaka o tome problemu. Sva su dosadašnja tumačenja samo nagađanja bliska pučkoj etimologiji.

Na našem su jeziku dosada poznata dva pokušaja da se rogovni kao simbol iznevjere na muža šire objasne. To su rasprave Mari-

jana Stojkovića („Rog”, Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena, knj. 29. sv. 1, JAZU, Zagreb, 1933, str. 60–73) i Danijela Alerića („O rogatim frazama, riječima i gestama u značenju pejorativnom”, Rad, JAZU, knj. 376, Zagreb, 1979, str. 133–158). Dok M. Stojaković težište stavlja na vola kao simbol iznevjere na muža zbog toga „što je vol glup, trom, a vol, volčina se kaže i za dobra, a slaba čovjeka kakav je doista često prevareni muž”, str. 60), D. Alerić smatra da je usporedba iznevjere na muža s volom znak njegove posvemašnje spolne nemoći: „Kao najkрупniji i naj-snažniji spolno nezainteresirani mužjak, vol je, dakle, bio kao stvoren da postane simbol muške spolne nemoći i nemuževnosti uopće.” (Str. 151.)

Ni Stojkovićevo ni Alerićevo tumačenje nije uvjerljivo. Nije žena svoga muža iznevjerila s drugim muškarcem zato što je muž spolno nemoćan ili glup, nego ga je prevarela iz bilo kojega razloga.

Za razliku od M. Stojanovića i D. Alerića koji su u svojim člancima dali jednoznačan odgovor, oksfordski znanstvenik Desmond Morris u svojoj knjizi „Kretnje” pronašao je i dokumentirao čak četrnaest mogućih objašnjenja za robove kao simbol iznevjere na muža (podatak prema Giulionu Ferrieri u njegovu osvrtu na Morrisovu knjigu „Kretnje”, „Izbor”, 6, Zagreb, 1984, str. 54–56). Svojim objašnjenjima oksfordski je profesor pokazao da su moguća različita tumačenja rogova kao simbola iznevjere na muža, koja su sva vjerojatna.

Sada je jasno da se izreka „nabiti robove” danas, a, čini se, nikada i neće moći etimološki dobro odgonetnuti, ali to ne umanjuje njezinu izražajnu vrijednost. Upotrebljivat ćemo je i dalje zbog njezine slikovitosti i izražajnosti kad god treba, na duhovit i podrugljiv način, reći da je neki muž iznevjeren i na taj način osramoćen.

Franjo Tanočki